

بسک، به عنوان روستای ملی صنایع دستی به ثبت ملی رسیده است

- روستای بسک، ۱۲۰ خانوار جمعیت دارد و ۹۰ کارگاه ابریشم‌کشی
- استحصال نخ ابریشم، عموماً سرگرمی و پیشه خانم‌ها در بسک است
- کرم‌ها ۱۰ روزه‌ی وقفه غذا می‌خورند تا آماده پيله‌تنیدن شوند

کلاف‌گیری و بعد هم دور ماسوره می‌پیچیم تا نخ‌ها را به صورت دسته‌ای و مرتب تحویل کارفرما دهیم».

سخت‌ترین قسمت کارشان، تارگیری از پيله‌هاست که با آب جوش و بوی بد سروکار دارند. گرمای آزاددهنده دیگ بخار در تابستان‌های گرم کلافه‌شان می‌کند و بخار آب زیاد در زمستان‌ها، تنفسشان را دشوار.

● کاری سخت با مزدی کم

پيله‌های ایرانی برای تارگیری و نخ‌ریسی کم در دسرترند اما وقتی در زمستان، کارشان به پيله‌های خارجی که عموماً از افغانستان، تاجیکستان و روسیه می‌آید، گره می‌خورد تارگیری پای دیگ بخار سخت می‌شود چون پيله‌هایی کیفیت هستند و به راحتی تار نمی‌دهند ولی پيله‌های تازه و خوب با یک سر جوش در دیگ بخار، تار می‌دهند. پيله ایرانی نهایتاً ۵-۶ ماه از سال را برای ابریشم‌کشی جواب می‌دهد و برای نیمه دوم سال، پيله خارجی وارد می‌کنند.

در میان ۱۲۰ خانوار روستای بسک، حدود ۹۰ دستگاه ابریشم‌کشی فعال است و می‌توان گفت شغل اصلی مردم روستا، ابریشم‌کشی است. به گفته اهالی، کار سختی که درآمد کمی دارد و جوان‌ها نسبت به این کار بی‌میل‌اند برای همین سودای کوچ به شهر را در سر دارند حتی به قیمت حاشیه‌نشینی.

آقای مصدقی می‌گوید: «بابت ابریشم‌کشی هر کیلو پيله ۸ هزار تومان دستمزد می‌دهند ولی گفته‌اند برای سال جدید قرار است دستمزدها را بالا ببرند و برای ابریشم‌کشی هر کیلو پيله ۱۴ هزار تومان بدهند که اگر خوب کار کنیم روزی ۱۰۰ هزار تومان درآمد داریم».

اگر اهل خانه، همه پای کار باشند شاید یک خانواده دو یا سه نفر بتواند در روز هفت یا هشت کیلو پيله را ابریشم‌کشی کند. تاجران، پيله‌ها را به صورت امانی در اختیار کارگاه‌های خانگی ابریشم‌کشی قرار می‌دهند و بابت پنج کیلو پيله خشک حدود دو کیلو گرم نخ ابریشم تحویل می‌گیرند.

هر چه تارهای ابریشم ظریف‌تر باشد به خاطر کیفیت بالاتر نخ ابریشم، قیمتش بیشتر می‌شود. تاجران هم نخ‌های ابریشم را متناسب با کیفیتشان به تولیدی‌های قالیبافی و پارچه‌بافی می‌فروشند.

آنچه جالب است اینکه چیزی از پيله کرم ابریشم دور ریخته نمی‌شود، تارها از پوسته پيله کشیده می‌شوند، شفیقه‌های مرده داخل پيله‌ها را پس از خشک کردن، خوراک مرغ و ماهی می‌کنند و تفاله ابریشم هم پس از خشک شدن تحویل کارخانه‌های پارچه‌بافی می‌شوند تا به نخ‌های ابریشمی با درجه کیفیت پایین‌تر تبدیل شوند. قصه پيله‌های ابریشم به دوراه ختم می‌شود؛ یا پروانه می‌شوند یا هیچ ردی از آن‌ها پیدا نمی‌شود.

«سو»هایی (خارهای خشک چرخه‌ای شکل) را از بیابان می‌چینند و می‌گذارند نزدیک سینی‌ها تا کرم‌ها، جایی برای پيله چیدن بیابند. خانم رزمگاه می‌گوید: «روزی که قرار است پيله بچینند، از روی بسترهایشان بلند می‌شوند و سرگردان‌اند که کجا پيله بچینند، سوها را که می‌آوریم، آرام می‌شوند چون جایی برای بند کردن خودشان پیدا می‌کنند».

می‌پرسم از کجا می‌فهمید وقت پيله چیدنشان است، می‌گوید: «رنگشان می‌پرد، سرگردان‌اند، بی‌تابی می‌کنند، رسیدنشان هم در زور گرمی روز است و گرمای ظهر. همین که سوها را می‌آوریم، می‌خزند داخل آن‌ها. امروز که سوها را بگذاری، کرم‌های سرگردان می‌خزند آن‌تو و تا فردا می‌بینی که دور خودشان تار پیچیده‌اند. روز بعد، پيله‌ها مشخص است».

اگرچه آغاز فصل بهار، یک بار فرصت نوغان‌داری و تولید کرم ابریشم را به اهالی روستای بسک می‌دهد اما شغل ثابت بیشتر مردم، ابریشم‌کشی است. بهترین پيله‌ها هم پيله‌های تازه بهار است که خودشان پرورش می‌دهند و اگر در کمتر از یک هفته، ابریشم‌کشی نشوند تبدیل به پروانه خواهند شد. مردم پيله‌هایشان را به اداره نوغان‌داری بخش بایگ می‌برند و در آنجا پيله‌های تر را با درجه حرارت بالا خشک می‌کنند تا کرم داخلش بمیرد.

«رضا مصدقی» از اهالی بسک که جایی برای تولید کرم ابریشم در خانه‌اش ندارد و کارش فقط ابریشم‌کشی است، مانند تمام روزهای سال کار می‌کند اما در فصل بهار به خاطر کیفیت بالای پيله‌ها و خنکای هوا، کارش راحت‌تر می‌شود. به گفته خودش از وقتی بچه بوده در کنار پدرش ابریشم‌کشی می‌کرده و بیشتر از ۲۰ سال است که مشغول همین کار موروثی است. دستگاه پدالی را روشن می‌کند و پایش را روی پدال می‌فشارد تا دستگاه شروع کند به تارگیری. پيله‌ها در آب جوش می‌غلطند و دست‌های مرد لابه‌لای تارها تاب می‌خورد. آقارضا می‌گوید: «هر یک پيله بین هزار و ۸۰۰ تا ۲ هزار و ۲۰۰ متر تار نازک می‌دهد. هر نخ هم از تارهای ۶۰-۷۰ عدد پيله تشکیل می‌شود، بعد نخ‌ها را چند لایه می‌کنیم تا به نخ ابریشم برسیم. هر چه نخ نازک‌تر باشد، تعداد لایه‌هایش برای کلاف‌گیری بیشتر می‌شود».

هر چه پيله سفیدتر و تمیزتر باشد مرغوبیت نخ ابریشم هم بیشتر می‌شود. پيله‌ها اگر لکه‌دار باشند کیفیت نخ پایین‌تر می‌آید. پيله‌ها علاوه بر تربت حیدریه از درگز، کلات، مینودشت، ساری و حتی گیلان می‌آید اما پيله تربت به خاطر شرایط آب و هوایی خشکی که این منطقه دارد مرغوب‌تر است در حالی که پيله‌های شمال به خاطر رطوبت هوا، لکه‌دار هستند و تارهای ضعیف‌تری می‌دهند. آقای مصدقی توضیح می‌دهد: «کار ما سه مرحله دارد: اول تارگیری از پيله‌هاست، پس از آن

مردمان بسک از بچگی، کرم گذاشتن تخم‌ها را در خانه پدری دیده‌اند. فاطمه خانم می‌گوید:

اخلاقشان دستمان آمده و زبانشان را می‌فهمیم، می‌دانیم کی گرسنه‌اند و کی خوابند. روزی که قرار است بروند به پيله، رنگشان زرد می‌شود، یک شبانه‌روز غذا نمی‌خورند و بعد دور خودشان تار می‌بافند